

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Tiszabő

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

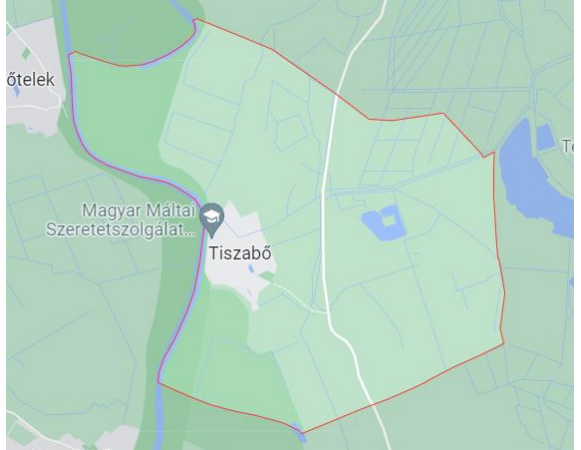
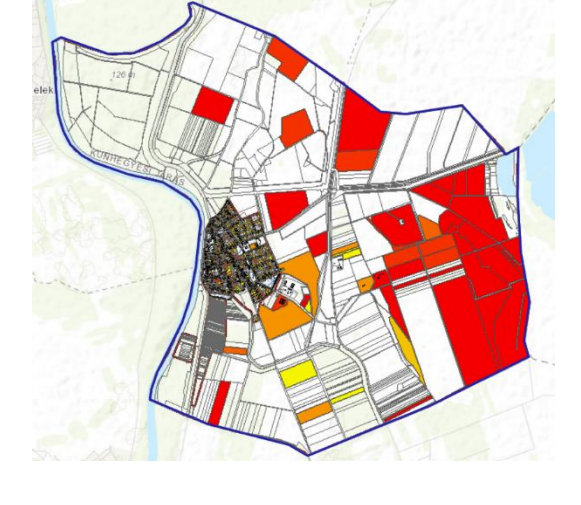
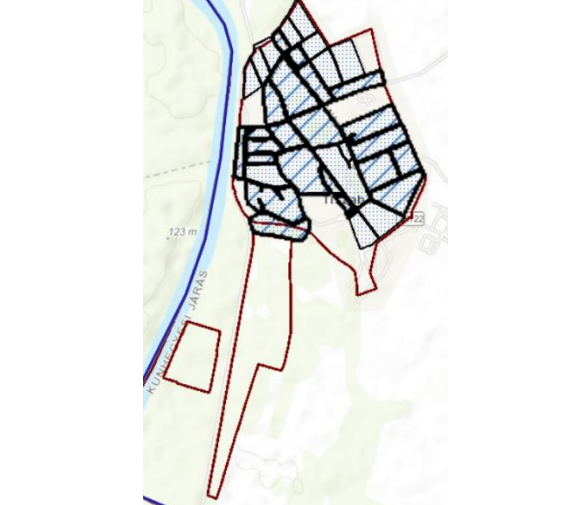
Tiszabő

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Kunhegyesi járás

Szervezet neve: Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület

Dátum:

	<p>Terület: 3504 ha Lakónéesség: 2080 fő Jogállás: falu Járás: Kunhegyesi Megye: Jász-Nagykun-Szolnok</p> <p>Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: <u>IGEN/NEM</u></p> <p>Jelentős munkanélküliséggel sújtott település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: <u>IGEN/NEM</u></p>
<p>Település térképe</p>	<p>Jogosultság adatok</p>
	
<p>Eladósodottság-térkép</p>	<p>Szegregátum-térkép</p>

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Tiszabő	
Megye	Jász-Nagykun-Szolnok	
Járás	Kunhegyesi	
Programba vonás köre	1	
Szervezet neve	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	
Lakosságszám (2021)	2080	2160
Lakosságszám változása 2021/2012 (%)	102%	
15 év alattiak aránya (2021)	36,4%	851
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	99%	
60 éves és idősebbek aránya (2021)	6%	125
60 éves és idősebbek létszámának változása 2021/2012 (%)	91%	
Lakásszám (2011)	456	416
Üres lakások száma (2011)	30	0
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	1440	2160
Lakásszám a szegregátumban (2011)	310	416
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	1440	2160
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	423	416
Lakások száma (2019)	457	416
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	382	400
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0	
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	425	405
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	0	0
WC nélküli lakások száma (2011)	147	100
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	58	150
Egy szobára jutó lakó (2021)	1,8	2,5
Egy főre jutó szja alap, Ft (2019)	912309 Ft	
Egy főre jutó szja alap eltérése a hasonló helyzetű települések átlagától,% (2019)	98%	
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	1000000 Ft	3000000
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	19	5
Kiinduló kvóta érték kerekítve	18	

1 A település leírása

1.1 A település pozíciója (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

A település fekvése, távolsága a járásközponttól, megyeszékhelytől, nagyobb munkaerőpiaci központtól, illetve közösségi közlekedés helyzete. Növekvő vagy csökkenő lakosság, el- és bevándorlás mértéke, szegregátumban élők/roma lakosság aránya. Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából. A településen elérhető szolgáltatások. A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések felsorolása az elmúlt időszakban.

Tiszabő község az Észak-Alföldi régióban, Jász-Nagykun-Szolnok megye Kunhegyesi járásában található. Az Alföldön, a megye középső részén, a Tisza bal partján fekszik. Szolnok, a megyeszékhely kb. 42 km-re található. Szomszédos települések: Tiszaroff, Fegyvernek, a Tisza jobb partján pedig Kőtelek.

Közúton a Fegyvernek (4-es főút) - Tiszabő - Tiszaroff - Tiszabura (-Kisköre, -Abádszalók) közötti mellékúton érhető el. A közúti tömegközlekedést a Volánbusz autóbuszai végzik.

Vasútvonal nem vezet át a településen. A legközelebbi vasútállomás a kb. 15 km-re lévő Fegyvernek-Örményes vasútállomás.

Törökszentmiklós és Szolnok irányába viszonylag jó, a közlekedés, de a járásközpont, Kunhegyes, mint szinte megközelíthetetlen (egy járat naponta). Ennek köszönhetően kialakult, a drága bérautózás.

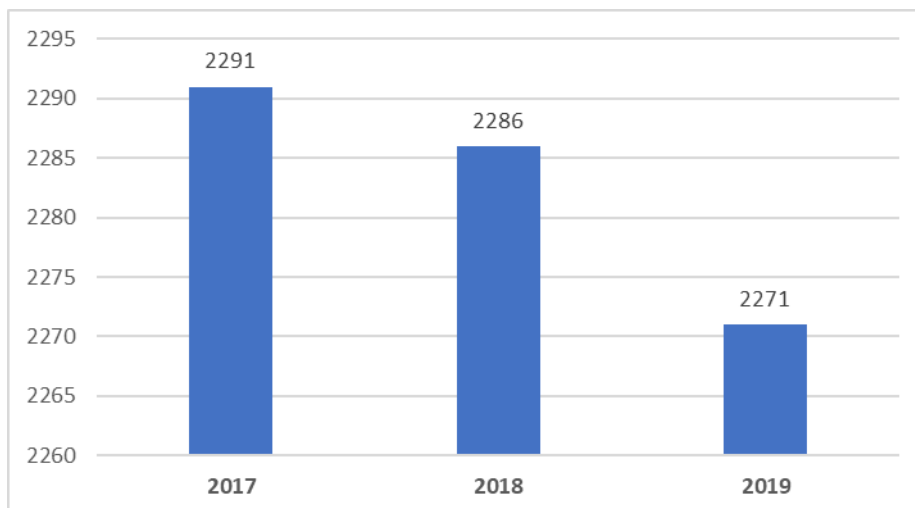
A község határában lévő komp összeköti a Tisza jobb partján fekvő Kőtelekkel.

A település térbelimegközelíthetősége annak zsákfalus jellege miatt nehézségekbe ütközik, ami jelentősen meghatározza fejlődési lehetőségeit. A falut nyugatról a Tisza, a többi irányból mezőgazdaságilag hasznosítható terület határolja.

Lakónépesség

A lakónépesség száma növekedést mutat, azonban az idősebb korosztály tekintetében csökkenő számok figyelhetők meg.

1. diagram Lakónépesség – Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

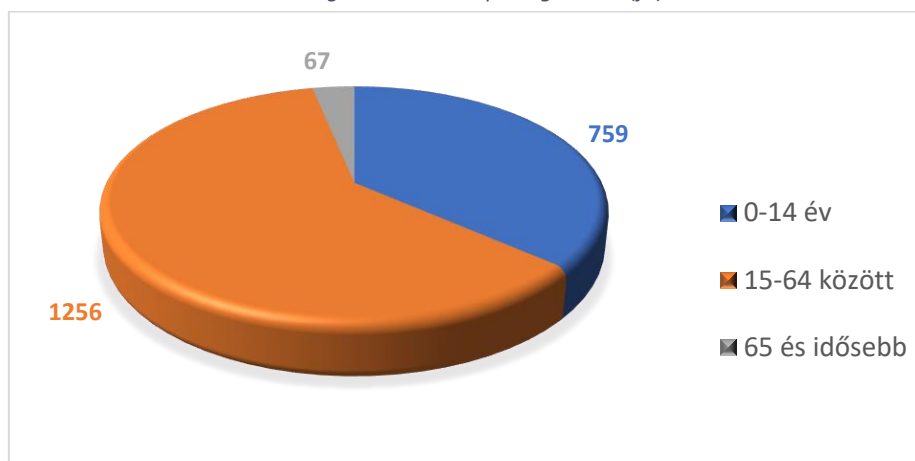
Az állandó lakónépesség számában minimális a csökkenés a járás többi településéhez képest. Ennek okai a lakosság fiatalodása, a járási szinten is magas születésszám.

A település lakosság korösszetétele (fő)

	0-14		15-39		40-59		60-69		70-	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Tiszabő	765	769	711	776	351	313	101	83	104	42

Saját szerkesztés: KSH 2001, 2011 népszámlálási települési adatsorok (STADAT) alapján

2. diagram Tiszabő népessége 2020. (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

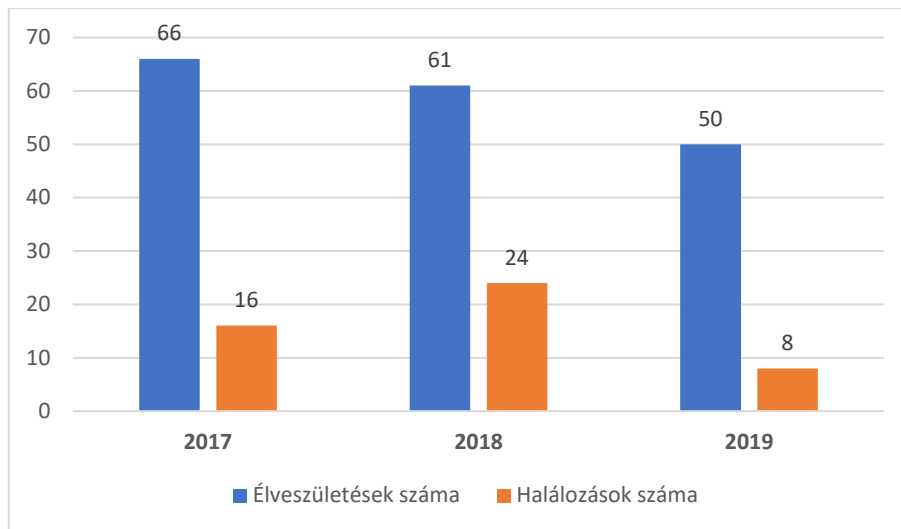
Negyven éves korig jellemzően nő a fiatalabb lakosok aránya a településen, míg az idősebbeké csökken. Ez a természetes szaporodás és fogyás statisztikai mutatóit is alátámasztja.

Természetes szaporodás, fogyás

A születések száma jóval meghaladja a halálozások számát. Ez kompenzálja az elvándorlás hatását, így nincs jelentős lakosságszám csökkenés a településen.

2017 és 2019 között Tiszabőn és Tiszaburán született a legtöbb gyermek a járásban, miközben lakónépességük kisebb, mint a járásközpont Kunhegyesé vagy Abádszalóké. Évről-évre hozzávetőlegesen ez a két település adja a járásban születések felét.

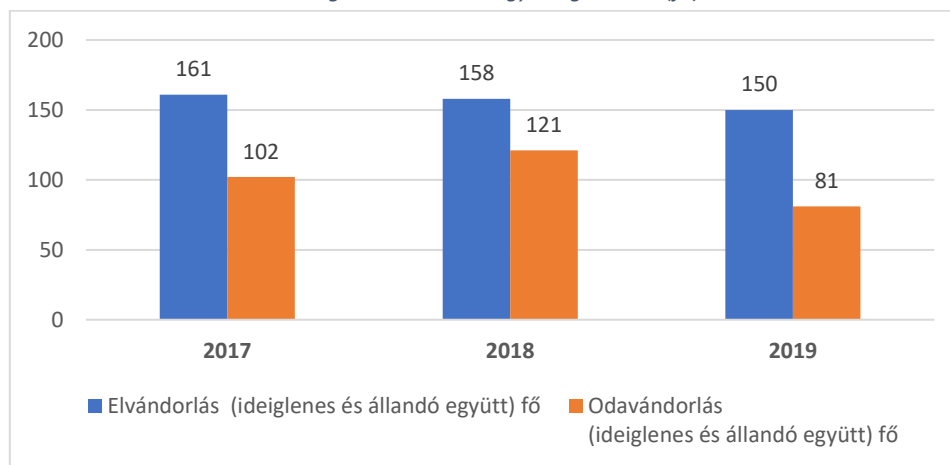
3. diagram Természetes szaporodás fogyás - Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

Vándorlási egyenleg. El- és odavándorlás

4. diagram Vándorlási egyenleg Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

A településnek nincs megtartó ereje, így az elvándorlók száma magasabb, mint az odavándorlóké.

Cigány (romani, beás) nemzetiségű népesség aránya

Tiszabőn 2001-ben 635 fő, míg 2011-ben már 1305 fő vallotta magát roma származásúnak a népszámlálási adatok szerint. Megyei viszonylatban is itt a legmagasabb a roma származásúak aránya a települések tekintetében, 66%.

A település fiatalodó társadalmát jól mutatja, hogy Tiszabő lakosságának közel fele (44,4%, 972 fő) fiatalkorú, vagyis 18 év alatti, amely tendenciát erősíti, hogy a faluban található háztartások 94,6%-a (387 háztartás) nevel 18 év alatti gyermeket, sőt, 77,5%-uk három vagy több gyermekes család.

A gyerekek csaknem mindegyike (98,1%, 954 gyermek) cigány származású. A fiatalok életkori csoportjai közül kiemelkedik a 7 és 13 év közötti, tehát már általános iskolába járó kiskorúak száma (410 gyermek), akik a fiatalkorúak 42,1%-át, a falu összenépességének pedig közel ötödét (18,7%) alkotják.

A fiatalok magas arányának köszönhetően összesen 367 háztartás részesül gyermekgondozási ellátásban, tehát az együttélések 89,7%-a jogosult gyermekeik utáni kedvezményre.

Viszont Tiszabő társadalmának kedvezőtlen anyagi helyzetére, mélyszegénységére utal, hogy az önkormányzat adatai szerint a háztartások felében (49,6%) egyetlen foglalkoztatott személy sincs, és e családok a közfoglalkoztatásban sem tudtak elhelyezkedni.

A tiszabői gyerekek és fiatalok életkor szerinti megoszlása:

- 1 évesnél fiatalabb gyermekek 3,6% (35 fő)
- 1 és 3 év közötti gyermekek 12% (117 fő)
- 4 és 6 év közötti gyerekek 21,2% (206 fő)
- 7 és 13 év közötti gyerekek 42,1% (410 fő)
- 14 és 17 év közötti gyerekek 21% (204 fő)

Bölcsőde

Nincs még bölcsőde a településen, de a Magyar Máltai Szeretetszolgálat rendelkezik nyertes pályázattal a kialakításra. A projekt befejezése 2022. nyarán várható.

Óvodai nevelés

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Iskola Alapítványának fenntartásában működik az óvoda. A tiszabői óvodának a növekvő gyerekszám mellett – helyhiánnyal kell szembenéznie, ráadásul két feladatellátási helyen működik, illetve jelentős pedagógushiánnyal küzd. 4-4 csoport működik az óvodában 97-91 fő gyermekkel a két telephelyen.

Iskolai végzettség

A járási tükör adatai alapján (2011-es Népszámlálási adatok alapján) a megye települései közül Tiszabő és Tiszabura községekben a legmagasabb azoknak az aránya, akik az általános iskola első évfolyamát sem fejezték be, ez a 10 éves és annál idősebb népességük 2,9, illetve 3,2 százalékát jelenti. Ez az arány ma már kevesebb, de pontos adat nem áll jelenleg rendelkezésre. Az általános iskolát befejezők 82%-a érettségit nem adó szakképzésben tanul tovább.

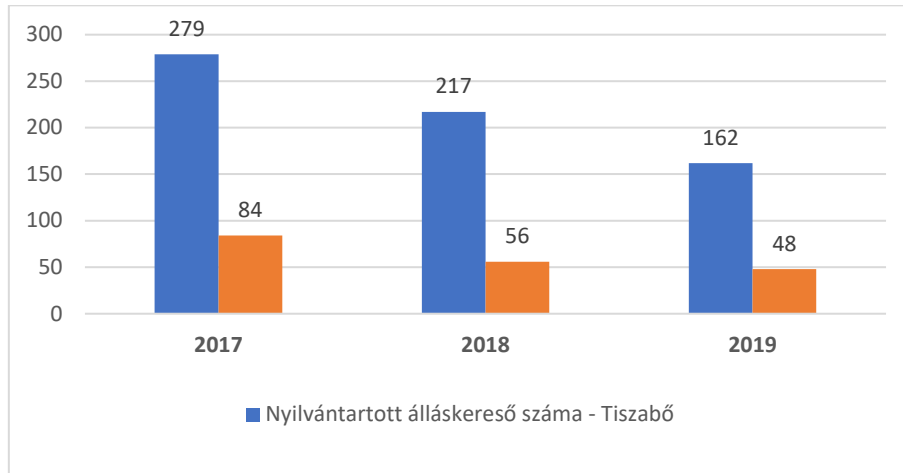
Általános iskola

Az iskola fenntartója a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Az iskolában csaknem 100% a roma tanulók aránya. A tiszaburai és a tiszabői iskola rendelkezik a legrosszabb tanulói összetétellel (H, HH, RGYK). A kompetencia mérések eredményei alapján is ők teljesítenek a legrosszabbul. Külön csoportban oktatott SNI-s osztály Kunhegyesen, Tiszabőn és Tiszaburán van.

Foglalkoztatottság

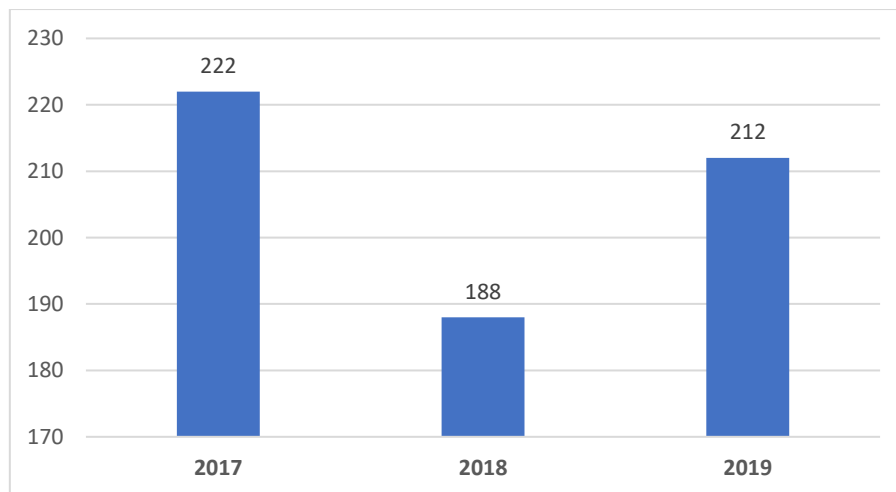
Egy 2009-es felmérés alapján (<https://szabadfold.hu/lakohelyem/csopak-tehetos-tiszabo-gondban-218904/>) a község az egyéni jövedelmek alapján Magyarország legszegényebb települése. A munkanélküliség több, mint 40%-os volt. Ez az arány jelentősen csökkent, a helyi szakemberek, településvezetők szerint kb 20%. A rendszeres jövedelem meglétét mutatja az is, hogy kevesebb a súlyadó tartozás, nincsenek letiltások. A községben 1 mezőgazdasági szövetkezet és néhány egyéni agrár vállalkozó műveli a földet. Tiszabőn jelenleg nem folyik jelentős ipari termelés. A fő munkalehetőségek az építőiparban, bányában vannak. Többen járnak éjszakára a Tescoba Szolnokra, illetve bányába. Ezen túl Törökszentmiklós biztosít munkalehetőséget. Győrbe is járnak Tiszabőről dolgozni. Elsősorban idegenmunka, építőipari és mezőgazdasági munkák biztosítják a megélhetést.

5. diagram Nyilvántartott álláskeresők száma -Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

6. diagram Közfoglalkoztatottak száma – Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

Természetesen az alacsony iskolai végzettség alapvetően befolyásolja a tiszabőiek jövőjét és életminőségét, amely – a cigányságot ért munkaerő-piaci diszkrimináció mellett – tovább csökkenti az elhelyezkedési lehetőségeket. Sajnos a Foglalkoztatási Osztály is elsősorban a közfoglalkoztatás felé irányítja a településen élő álláskeresőket, emellett a közlekedési infrastruktúra hiányosságai és az utak minősége is hátráltatja az elsődleges munkaerő-piaci elhelyezkedést, hiszen a vállalatok buszai emiatt nem érintik a települést.

Egészségügy, Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

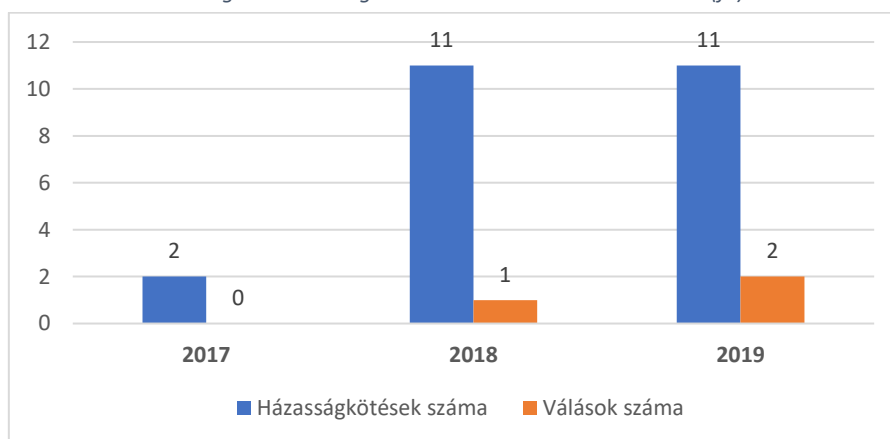
Tiszabőn a lakosságszámhoz viszonyítva nagyon alacsony a házasságkötések száma. Az itt élő romák nem teszik hivatalossá az együttéléseket, nem jellemző a házasságkötés. A járásban a gyermekszületés szám felét Tiszabura és Tiszabő adja.

Egy háziorvosi körzet működik a településen. Fiókgyógyszertár biztosítja a gyógyszerellátást.

PROBLÉMÁK	FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK
<i>Szolgáltatások elérhetősége, minősége</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - házi orvos, fogorvos rendel a településen, rendszeresen jár ki nőgyógyász - sürgős esetben 25 km-t kell utazni Törökszentmiklósról, mivel Fegyverneken – diszkriminatív okok miatt – nem látják el a falubelieket. Akinek nem volt lehetősége ilyenkor saját vagy más kocsiját használnia, az sokszor mentőt hívott, a mentőszolgálat viszont a sok vaklárma miatt – időnként nem küld autót Tiszabőre - gyermekorvos heti két alkalommal (összesen heti 10 órában), helyettesítésben működik - a gyermekjóléti szolgálatban nem bíznak a családok 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő szakmai háttérrel rendelkező állandó orvosi és gyermekorvosi jelenlét - fogorvosi, és egyes szakorvosi ellátások (pl. nőgyógyász) megszervezése - gyermekjóléti központban fejlesztést igényel a mediáció, a családkonzultáció, a továbbképzések, valamint a szociális diagnózis készítés, család gondozói létszám bővítése és szociális asszisztensek alkalmazása kell - a gyermekjóléti szolgálatnál egyetlen szakképzett munkatárs sem dolgozik, fontos lenne hogy szakemberek lássák el a feladatot

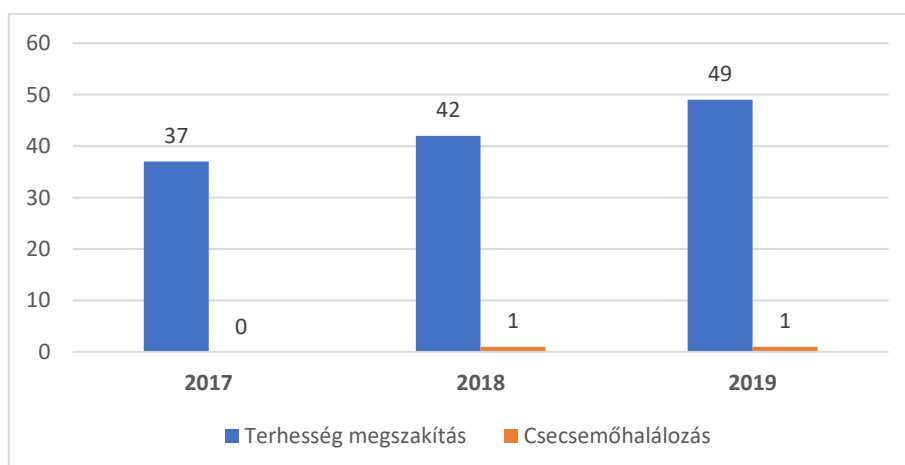
(Forrás: Települési szociális diagnózis)

7. diagram Házasságkötések és válások száma- Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

8. diagram Terhesség megszakítás és csecsemőhalálozás- Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

Szociális ellátórendszer, szociális szolgáltatások

A településen elérhető szociális és gyermekjóléti szolgáltatások:

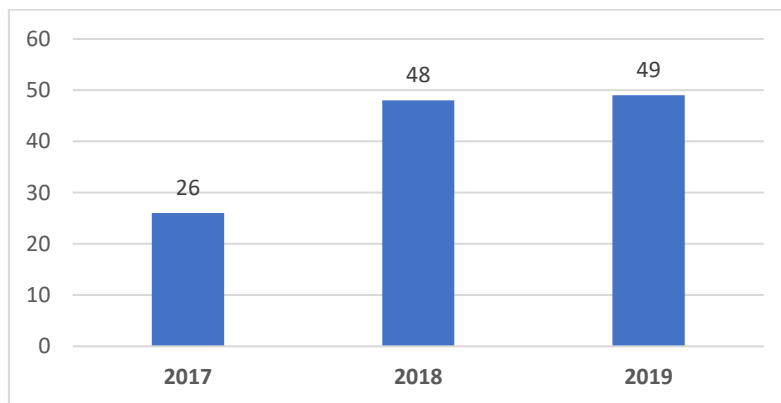
Családsegítő és Gyermekjóléti szolgálat

- házisegítségnyújtás (2019 – 7 fő ellátott)
- szociális étkeztetés (2019-ben 6 fő ellátott)

Az itt élő lakosok nagyon rossz szociális körülmények között élnek. A védelemben vétel száma 2017. óta csaknem megduplázódott.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat a településen komplex szolgáltatásokat nyújt a hátrányok csökkentése érdekében: Tanoda, Biztos Kezdet Gyerekház, iskolai projektek, szülők számára szolgáltatások, pályázat bölcsőde kialakítására stb.

9. diagram Védelemben vett gyermekek száma -Tiszabő (fő)

Saját szerkesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)/Települési T-STAR és egyéb adatok alapján

A fejezet fő következtetései

Következtetések a település...

...térségi pozíciója tekintetében:

- **Tiszabő - rossz pozíció:** nincsenek helyben munkahelyek és nincsenek helyben elegendő szolgáltatások, és a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő;

...vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében:

- gettósodó település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A település lakosság száma lassan nő;

1.2 A település szerkezetének leírása (fél oldal)

A fejezet tartalma

A település központja és a szegregátumok állapota, a szilárd útburkolattal való ellátottság, közművek rendelkezésre állása, a helyi adottságok alapján hol, melyik településrészen vannak a legkritikusabb (külön: árvizes részek) és a fejlesztendő részek. Szegregátumok száma és elhelyezkedése. Van-e a településen elég lakható ingatlan, van-e elég felújítható ingatlan a településen, hogyan alakultak a lakóingatlan adás-vételek az elmúlt években.

A település infrastrukturális helyzete és közművekkel való ellátottsága fejletlen; szennyvízcsatorna és vezetékes gáz nem került kiépítésre, vezetékes vízzel az épületek nagyjából 80%-a van ellátva, viszont a víz minősége – a vezetékekben megmaradó pangó víz miatt – emberi fogyasztásra több helyen alkalmatlan. Ennek ellenére a faluban élő ezt fogyasztják. A probléma megoldására a kormányhivatal felszólította a vízműveket, hogy tegyék ihatóvá a falu ivóvizét. A pangó vizet az okozza, hogy az üres telkekre is be van vezetve a víz, de nincs használva, nem cserélődik. Szennyvízhálózat nincs. A talaj szennyvízzel folyamatosan terhelődik, ami szintén tovább rontja az ivóvíz minőségét.

Hivatalosan árammal az ingatlanok 87%-a van ellátva. Az illegális áramvételezés, „kampózás” egyre kevésbé jellemző, jelenleg maximum 10 háztartás esetében van jelen. Az áramvételezés minősége többnyire jónak mondható, az esetleges hibáit a szolgáltató kijavítja, viszont a rongálások okozta meghibásodásokkal nem foglalkoznak, a rosszabb minőségű házakban viszont életveszélyesek a vezetékek. Ez áramkimaradást okozhat a faluban.

2019-ben 456 db, 2022-ben 416 lakás található a településen. Ezeknek az épületeknek az állapota kívülről nagyon rossz, komfortfokozatuk eltérő, de jelentős a komfort nélküli lakások száma is. A bevételek jelentősen növekedtek a családoknál az elmúlt pár évben a munkaerőpiaci fejlesztések miatt. Ennek következtében többet fordítanak a lakosok az épületek belső rendbetételére, de kívülről nincsenek javítások, az udvarok rendezettsége még nem megfelelő. Nagy probléma a kerítések hiánya.

Lakhatás és lakókörnyezet

<ul style="list-style-type: none">- Tiszabó egészében is szegregálódott, de a település északi, elzárt részén, a csatornán túli faluszegletet, a „Kínai negyedet” külön is lehet szegregátumnak nevezni. Az itt élők többnyire kerti kutat használnak.- nagy mennyiségű szemét, kőborkutyák, patkányok- a lakóházak legalább 5%-a életveszélyes, és az ingatlanok további 10%-a egészségre káros- ingatlanok nagyjából 80%-ba be van vezetve a víz, azonban több helyen fogyasztásra alkalmatlan- „foghíjas” telkek, eladhatatlan ingatlanok, melyeket építőanyagért elbontanak- rendezetlen tulajdonviszonyok- közüzemi díjtarozás a családok egyharmadánál- összkomfortos ház nincs, a lakások 5%-a komfort nélküli, az ingatlanok 95%-a félkomfortos	<ul style="list-style-type: none">- kiemelt szükség lenne az előrefizetős mérőórák felszerelésének folytatására, emellett az előrefizetős vízórák felszerelési lehetőségének megoldására- a házak energetikai fejlesztése, elsősorban napelemekkel való ellátására- tulajdonviszonyok rendezése- a kóbor állatok befogása, rágcsálóirtás és a mérhetetlen szemét felszámolása kiemelt fontosságú közegészségügyi és más szempontok miatt is- a kertek drótkerítéssel való bekerítése egyrészt az ingatlanok védeleméhez nyújtanak segítséget, másrészt a kertprogramban való részvételt is megtudná alapozni
--	--

(Forrás: Települési szociális diagnózis)

Tiszabót lehet szegregálódott, vagy gettósodott településként említeni, ahol az egész falu egy szegregátumot formál. Ezt az önkormányzatnál is említették. A család- és gyermekjóléti szolgálat viszont a település északi, elzárt részén található, a csatornán túli faluszegletét, a „Kínai negyedet” jelezte szegregátumként, amely körülbelül 1,5 km-re található az önkormányzattól.

A hivatalos adatok két szegénytelepet jeleznek, amelyek igen közel találhatóak a település központjától. Viszont a hivatalos szegregátumok egyáltalán nincsenek átfedésben azzal a területtel, amelyet a család és gyermekjóléti szolgálat említett, vagyis a „Kínai negyeddel”. Ezt a 2011-es adatok alapján rajzolt hivatalos eredmények nem jelzik egyértelműen szegregátumként, csak veszélyeztetett területként említik. A családsegítő munkatársai szerint a „Kínai negyedben” koncentrálnak a hátrányos helyzetű, rászoruló családok. Bár a falu ezen része területileg nagy és sok utcából áll, nagyon sok hiányos, elbontott ház van, így már csak körülbelül 130 ház található ott.

Jelenleg a településen „összeérnek” a szegregátumok, gyakorlatilag nincs nem szegregált része Tiszabőnek.

A szegregátum házainak állapota jellemzően rossz, de áram többnyire elérhető, amely túlnyomórészt előrefizetős mérőórákkal van megoldva. A vezetékes víz is a legtöbb házba be van vezetve, ennek ellenére jellemzően az ott élők kerti kútból nyerik a vizet.

Utak állapota rossz mind a településen, mind a településre vezető utak tekintetében is. Van földes út is van a településen.

A közműellátottság szempontjából gáz és szennyvíz nincs a településen.

A lakóingatlanok száma kevés. A felújítandó lakások aránya kb 80%, amelyeket főleg kívülről kell felújítani. Belül jellemzően rendben tartják a házak többségét. Kerítés nincs a legtöbb helyen, ami nagy probléma a településen.

A kvótában meghatározott 18 bérlakás szám kevés, ha a rászorultságot nézzük, sok, ha a fizetőképességet vesszük figyelembe.

A fejezet célja, fő következtetései

Következtetés a településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében:

- az egész település szegregátum;

1.3 Lakhatással kapcsolatos fejlesztések (fél oldal)

A fejezet tartalma

A településen történt lakhatással kapcsolatos fejlesztések, amelyeket az elmúlt 10-15 évben valósítottak meg, külön hangsúllyal a 2014-2021 uniós programozási időszak EFOP telepprogramjára, esetleg az előző időszak TÁMOP telepprogramjára. A megvalósított programok eredményei (új, felújított lakások, bérlakások elosztásának módszere: milyen célcsoportoknak, milyen kiválasztással). A lakhatási körülmények javítását célzó szoft programokkal kapcsolatos vélemények feltárása is szükséges.

Az elmúlt években 6 bérlakás felújítás volt a telepési program keretében. Ezekbe a lakásokba kb 50 fő költözött be, főleg nagycsaládosok. A kiválasztás rászorultsági alapon volt meghatározva. A bérleti díj

nagyon alacsony (kb 5-10 ezer forint), de van, hogy ennek a fizetését erősen kontrolálni kell, mert nem történik meg minden esetben a befizetés.

Az udvarok, ház környékének rendben tartása (fűnyírás) jegyzői felszólításra 50%-ban megvalósul.

A „kártyás” áram és vízóra bevezetésére nagy szükség lenne, de ez egyelőre csak az árammal tud megvalósulni.

Fontosak lennének a tisztasági típusú beavatkozások (pl. festés). A tetőkommandó által végzett tevékenységben folyamatos és szükséges az együttműködés a MMSZ és az önkormányzat között a házak állagmegóvása és elsősorban a krízishelyzet elhárítása miatt.

A hulladék szállítás azért jelent gondot, mert sokkal több a hulladéktermelés a településen, mint ami a kommunális hulladék szállítási kapacitás. Ebből kifolyólag szemetes a település. Akció szerűen kerülnek ki több köbméteres konténerek a település több pontján, hogy csökkentsék a település szennyezettségét.

Futó és befejeződött projektek

EFOP-2.4.3-18-A szegregátumokban élők lakhatási körülményeinek javítása/Tiszabő Tiszabő Községi Önkormányzat A szegregátumokban élők lakhatási körülményeinek javítása Tiszabőn
Támogatás mértéke: 30 000 000 Ft

TOP-2.1.3-16-JN1-Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések/Tiszabő TISZABŐ KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT Csapadékvíz elvezető hálózat építése I. ütem Tiszabő
Támogatás mértéke: 212 953 600 Ft

TOP-3.2.1-15-JN1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése/Tiszabő TISZABŐ KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT Közintézmények energetikai korszerűsítése Tiszabő településen
Támogatás mértéke: 130 101 200 Ft

A fejezet fő következtetései

A fejezet célja, hogy feltárja a lakhatási szegénység enyhítését célzó fejlesztésekkel kapcsolatos tapasztalatokat elsősorban a település vezetés oldaláról, mivel ezek a tapasztalatok alapvetően meghatározhatják, hogy az önkormányzat hogyan áll hozzá a jövőbeli hasonló célú fejlesztésekhez. Fontos lehet rávilágítani arra, hogy a pozitív vagy negatív tapasztalatok mögött milyen okok állhattak.

1.4 Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban (fél oldal)

A fejezet tartalma

Együttműködő, nem együttműködő, mennyire támogatja a településen belüli mobilizációt (szegregátumból kifelé, ha releváns) illetve a településről történő kifelé mobilizáció blokkolásához fűződik-e valamilyen érdeke? (pl. gyerekszám csökkenése a helyi intézmények működése miatt kockázatos, településüzemeltetéshez kapcsolódó közmunka, egyéb függőségi rendszerek)

A település vezetése nagyban támaszkodik a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által biztosított programokra, szolgáltatásokra. Szoros együttműködés van az egyesület és az önkormányzat között. Nagy reményei vannak a helyi vezetőknek a várható fejlesztésekkel kapcsolatban. Folyamatos az intézményrendszer fejlesztése a településen, amelyben a MMSZ vállal nagyobb szerepet. Erre az önkormányzatnak nincsenek anyagi lehetőségei, önerőt nem tud pályázathoz biztosítani, ezáltal fejleszteni. Így csak vegetál az önkormányzat.

Mobilitás a településen belül nem jellemző, mivel nincs hová költözni. Településen kívüli mobilizáció a nagy belvízi károkat követően volt, amikor a nem roma lakosok nagyrésze elköltözött a településről.

A fejezet fő következtetései

Következtetések az önkormányzat együttműködési készségét illetően:

- a bérlakásfejlesztéseket az önkormányzat alapvetően elutasítja;
- a bérlakásfejlesztésekkel szemben erős fenntartásai vannak (mivel eredendően konfliktusforrást lát benne), de ha kontrollálhatja, hogy hol és kik számára valósul meg, illetve a település egésze számára is látja az előnyét, akkor esetleg érdekeltté tehető benne;
- **a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.**

2 A lakosság helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Foglalkoztatottság és jövedelmek szintje a célcsoport tekintetében: milyen típusú munkákat végeznek (közfoglalkoztatottság, alkalmi/idénymunkák, hetelés, stb.), milyen jövedelemért, ezekben körülbelül hány fő érintett. Legfőbb szociális problémák (élethelyzetek, devianciák, eladósodottság, uzsora, perspektívák, mely szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, nem megfelelő minőségű szolgáltatások). Családok szociális helyzetük szerinti besorolása.

A Tiszabőn élő gazdaságilag nem aktívak aránya 10%, míg a Kunhegyesi járásban mindössze 5%. Ez kétszerese a járási átlagnak. A regisztrált álláskereső tiszabőiek (217 fő) közül 25% részesül foglalkoztatást helyettesítő (53 fő) támogatásban. Az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás nem jellemző a településen, tehát a regisztrált álláskeresők fennmaradó 75%-a feltehetően közfoglalkoztatásban dolgozik, vagy álláskeresési járadékban részesül. Emellett 139 fő semmilyen ellátásra nem jogosult.

A munkaadók jellemzően nem alkalmaznak egyszerűsített foglalkoztatás keretében munkavállalókat, helyette inkább a fekete munkavégzés jellemző. A Foglalkoztatási Osztály ezért – az önkormányzattal együttműködve – olyan alkalmazási struktúrát próbál kidolgozni, amelynek keretében a munkavállalók június 30-ig tudnak a közmunkaprogramban dolgozni, így nyáron a falubelieknek lehetőség nyílik mezőgazdasági idénymunkákat vállalni, majd szeptembertől folytatódik a közmunkaprogram.

A tiszabői önkormányzat meglátása szerint körülbelül 150 olyan munkanélküli ember él a faluban, aki nem regisztrált a kormányhivatal foglalkoztatási osztályán, és ezen belül 80 főre becsülték a feketén, idénymunkában dolgozó nem regisztrált munkanélküliek számát. A Foglalkoztatási Osztály becslése szerint Tiszabőn 250 fő nem regisztrált álláskereső lehet, akik közül legalább 180 fő (72%) feketemunkát végez. Korábban a Foglalkoztatási Osztály működtetett mozgó szolgáltatást, amely lehetőséget nyújtott helyszíni ügyintézésre a településeken, de jelenleg az álláskeresők alacsony száma miatt már nem tartják indokoltnak ezt. A közfoglalkoztatási jogviszonyok lejártakor, vagyis amikor tömeges regisztráció várható, kijárnak a településekre a Foglalkoztatási Osztály ügyintézői.

A 2018-as évben Tiszabőn mindössze 5 munkavállaló kapott bértámogatást, míg 32-en jutottak bérköltség támogatáshoz, munkaerőigény kielégítése céljából képzési szakirányban (szakképzett munkaerő közvetítése) 5 fő kapott támogatást, és 2 fő kapott támogatást vállalkozóvá válásához. 2019-től kezdődően nagyon népszerű lett a vállalkozóvá válási támogatás igénylése, amelyre néhányan a megélhetésüket alapozzák. Ez 6 hónapig biztosítja a mindenkori minimálbért, amely jelenleg bruttó 149 ezer Ft. A támogatás igényléséhez általában használtruha árusítás, vagy mozgó zöldségbolt indításának céljával jelentkeznek, amelyek a Foglalkoztatási Osztály szerint munkaügyi szempontból nem indokoltak.

Viszont a Foglalkoztatási Osztály nem nyújtott hozzájárulást a munkába járáshoz kapcsolódó csoportos személyszállítás támogatására, munkahelymegőrző támogatást sem biztosított, de a hátrányos helyzetű munkavállalók tovább foglalkoztatásának bértámogatására sem fordított költségeket. Emellett nem támogatja a szakképzettséggel rendelkező pályakezdő álláskeresők munkatapasztalat-szerzését és a munkába járáshoz kapcsolódó helyközi utazás költségeihez sem.

A tiszabői háztartások felében néhány éve még egyetlen foglalkoztatott személy sem volt, és e családok a közfoglalkoztatásban sem tudtak elhelyezkedni. Ez ma már nem igaz, szinte nincs olyan család, ahol ne lenne munkavégzésből származó jövedelem. A legszegényebb háztartásokban egyszemélyre lebontva átlagosan havi 8-12 ezer Ft-ból élnek, az emiatt kialakuló létbizonytalanság

hatására pedig a mindennapi túlélésre rendezkednek be az emberek. Ez a családi szocializáció során tovább öröklődik a gyerekekre, akik tovább viszik a szülők szegénységét, szociális helyzetét és normarendszerét. Természetesen az alacsony iskolai végzettség alapvetően befolyásolja a tiszabőiek jövőjét és életminőségét, amely – a cigányságot ért munkaerő-piaci diszkrimináció mellett – tovább csökkenti az elhelyezkedési lehetőségeket. Azonban az iskolai végzettséget tekintve is jelentős pozitív változás figyelhető meg. Az általános iskola elvégzése ma már minimumnak tekinthető. Nagy a továbbtanulók aránya és javul a képzést befejezők aránya is. Egyre kevésbé jellemző, hogy a lányok kismamaként fejeznék be az általános iskolai képzést.

Egyre többen fejezik be az általános iskolát, már kb 99%. De a középiskolai képzésben is erősen javul a képzésben maradóknak száma, 25 főből lemorzsolódott 80% 5 éve, ma már csak kb 40% morzsolódik le, 60 % be is fejezi a középiskolát.

A településen hivatalosan minden ötödik háztartásnak van valamennyi hátraléka banki kölcsön törlesztéséből („A” hitelek vagy jogtalanul felvett szocpolok miatt), a lakosság nagyrésze emiatt nem jogosult hivatalos kölcsön felvételére, ami megnyitja az utat az uzsorakölcsön előtt, amely hangsúlyos problémát jelentett a faluban még néhány éve. A foglalkoztatottság növekedésével ez a probléma megszűnt a településen.

A helyzetet súlyosbítja, hogy sürgősségi esetben a tiszabőiek csak a 25 km-re található Törökszentmiklósról tudnak menni, mivel a 8 km-re található Fegyverneken – diszkriminatív okok miatt – nem látják el a falubelieket, de sok esetben a mentőszolgálat sem küld autót Tiszabőre.

Tiszabőn számottevő problémát jelentett a korai gyermekvállalás 2016-ig. Jelentős fejlődés van ezen a területen is. Jelenleg 5-10 fő kiskorú kismama van. A kábítószerfogyasztás továbbra is növekszik, mivel olcsóbban elérhetőek tudatmódosító szerek. A prostitúció jelen van, de mára már talán csak 2 személy lehet a településen, akinek ez jelenti a bevételi forrást.

Az önkormányzat szerint a településen körülbelül 300 szociális nehézségekkel küzdő problémás család él, ez a háztartások közel háromnegyedét (73%) jelenti. A családok elsősorban munkanélküliséggel küzdenek, amelyhez kapcsolódik egy erős – elsősorban a tehetetlenségből adódó – motiváció-hiány és röghöz kötöttség, amelyet a közfoglalkoztatás lehetősége tovább erősít, vagyis csökkenti az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés szándékát. A közmunkaprogramban szerzett jövedelmet kiegészíti a családi pótlék összege, amely ugyan szerény, de biztos és helyben végezhető lehetőséget jelent, amellyel a falubeliek közül sokan megelégednek. Itt érdemes megjegyezni, hogy a fokozódó munkaerőhiány miatt egyre többen járnak el a faluból elsődleges munkaerő-piaci munkahelyekre. Közfoglalkoztatottak száma 2022-ben: MMSZ 29 fő, önkormányzat 159 fő.

A védőnő természetesen más szempontokat vesz figyelembe a problémás családok értékelésekor. Tapasztalatai szerint nagyjából 15 család tekinthető problémásnak Tiszabőn, náluk elsősorban a fejtevétség, a higiénés viszonyok alacsony szintje és az együttműködés hiánya jellemző. Az óvoda vezetője a falu társadalmának problémái közül kiemelte a drog- és alkoholproblémákat, illetve az anyagi jellegű nehézségeket emelte ki ezeknél a családoknál, ezzel erősítve az önkormányzat álláspontját.

A családsegítő szolgálat megítélése szerint körülbelül 30 problémás család él a településen, akiknek gyermekeik körében gyakoriak a lopások és a droghasználat és az iskolai hiányzások, valamint magatartási problémák (ablaktörés, gesztenyével dobálás, rongálás, stb.) is előfordulnak körükben. Becslésük szerint minden 5. háztartásnak van valamennyi hátraléka valamilyen banki kölcsön törlesztéséből („A” hitelek vagy jogtalanul felvett szocpolok miatt), a lakosság nagyrésze emiatt nem adnak a bankok kölcsönt.

Az önkormányzat adatai szerint átmeneti segélyben a felnőttkorú lakosság csupán 1,4%-a (17 fő)

részesült a 2018-as év során, viszont a képviselő testület által megítélt – többnyire eseti, temetési, vagy beiskolázási, lakhatási: tüzelő, áram, szemétszállítás célra fordítandó – települési támogatást már a felnőttek közel egynegyede (23%, 279 fő) kapott az elmúlt év során. A település hangadóinak elsősorban az aktuális polgármester és az alpolgármesterek számítanak, emellett az időseket is megbecsülik, de általában azokra hallgatnak az emberek, akikről valamilyen segítséget várhatnak.

A fejezet következtetései

Családtípus	Családok száma
<u>Teljes nyomorban élő családok</u> : hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	20
<u>Minimális öfenntartó képességgel rendelkező családok</u> : megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszthető a család munkaerőpiaci részvétele.	280
<u>Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok</u> : viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	116

3 A lakásállomány helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Épületek állapota, az életveszélyes, illetve kritikus állapotú házak számossága, aránya a településen, illetve a szegregátum(ok)ban. Tulajdonviszonyok elsősorban a segítségre szoruló családok körében (legális tulajdonviszonyok, mennyire jellemző albérlet, uzsora bérlet, szívességi lakáshasználat), ezek mértékének becslése. Lakósűrűségi viszonyok vizsgálata (a statisztikai adatok és a valós helyzet összevetése). Üres ingatlanok, illetve megvásárolható ingatlanok (ház, telek) száma (kapcsolódóan az üres ingatlanok tulajdonosi viszonyai, tehermentesek-e, ténylegesen megvásárolhatók-e).

Az önkormányzat adatai szerint 416 lakóingatlan van Tiszabőn, a település képéhez pedig hozzátartoznak a „foghíjas” telkek. Ez egyrészt még a 2000-es árvíz okozta pusztítás eredményét szemlélteti, amikor a belvíz hatására a vályogból épült házak jelentős része összeomlott. Másrészt erősen jelzi a településen élők költözési szándékát és a házak értékét. A házak nagy része vályog, ami csak téglalapra épült. A tiszabői ingatlanok gyakorlatilag eladhatatlanok, legalábbis azok értékéből más, fejlettebb településen található lakást, házat nem tudnak vásárolni a falubeliek. Ezért inkább lebontják a házakat, és az egyes építőanyagokat (tégla, cserép, gerenda, stb.) értékesítik.

Természetesen a „belső”, falubeliek közötti ingatlankereskedelem nem szűnt meg, sőt, igen gyakori a cédulákra írt szerződések által „hitelesített” adás-vétel. Ennek során sem tulajdoni lap, sem pedig a mérőórák nem kerülnek átírásra, ez pedig ellehetetleníti a további hivatalos vásárlások lehetőségét, hiszen ez esetekben a valódi tulajdonos kiléte, egyáltalán nem egyértelmű, és ennek felderítése végeláthatatlan jogi folyamatok által sem feltétlenül oldható meg. Hasonló tulajdonviszonyok tapasztalhatók az üres telkeken is. A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat információi szerint a településen élő családok körülbelül egyharmada érintett valamilyen közüzemi díjtartozással.

Tiszabőn nincs teljes komfortfokozattal rendelkező ház, míg a lakások 5%-a komfort nélküli, az ingatlanok 95%-a félkomfortos. Az önkormányzat tapasztalatai szerint a településen található lakások legalább 5%-a életveszélyes, és az ingatlanok további körülbelül 10%-a ugyan nem életveszélyes, de az ott élők egészségére káros hatással van. Ilyen lakásokban az alapvető tisztálkodási és az alvási szükségletek kielégítése is jelentős nehézségekbe ütközik, ahol nem ritka az éhezés. A gyerekek körében magas arányban előforduló asztma kialakulása nagyrészt a penészes, dohányfüstös és szellőztetést nélkülöző házakra vezethető vissza.

A faluban 6 szociális bérlakás található, amelyekbe a bérlő házában állapota alapján, illetve a gyermekek száma lakáskörülmények (pl. zsúfoltság) alapján jelölik ki a bérlőket.

A köztisztaság hiányos állapotával összefüggésben megjelenő nagy mennyiségű szemét miatt sok kóborkutya és patkány jelent meg és a közbiztonság is rossznak mondható.

Tiszabő lakhatási helyzetének javításához nélkülözhetetlen az ingatlanok átláthatatlan tulajdonviszonyainak rendezése. Emellett a háztartások anyagi helyzetének folyamatos rendezésére is törekedni kell, hiszen a legszegényebb családokban egy személyre lebontva átlagosan havi 8-12 ezer Ft-ból élnek. Az emiatt kialakuló létbizonytalanság hatására a mindennapi túlélésre rendezkednek be az emberek, ez pedig a szocializáció során tovább öröklődik a gyerekekre, akik tovább viszik a szülők szegénységét, szociális helyzetét és normarendszerét. A kertek drótkerítéssel való bekerítése egyrészt az ingatlanok védeleméhez nyújtana segítséget, másrészt a kertprogramban való részvételt is meg tudná alapozni. Továbbá kiemelt szükség lenne az előre fizetős mérőórák felszerelésének folytatására, emellett az előre fizetős vízórák felszerelési lehetőségének megoldására, illetve a házak energetikai fejlesztésére, elsősorban napelemekkel való ellátására.

A fejezet célja, fő következtetései

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében):	Lakások száma
életveszélyes házak	5-10
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	40
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetőek (kb. 10 év),	kb 330
jobb állagú házak, amiket érdemes modernizálni	3-4

4 A lakhatási beavatkozási terv

4.1 A lakhatási szegénység fő problémái (1 oldal)

A fejezet tartalma

Legfőbb lakhatási problémák és azok statisztikai adatok és becslések alapján való nagyságrendjének összegzése a szegregációt, a közmű ellátottságot (közmű elérhetősége, közműszolgáltatásokból kikapcsolt lakások), a lakásállomány javítását, a tulajdonviszonyok rendezetlenségét, az eladósodottság problémáit is érintve.

Az önkormányzat adatai szerint 416 lakóingatan van Tiszabőn, a település képéhez pedig hozzátartoznak a „foghíjas” telkek. Ez egyrészt még a 2000-es árvíz okozta pusztítás eredményét szemlélteti, amikor a belvíz hatására a vályogból épült házak jelentős része összeomlott. Másrészt erősen jelzi a településen élők költözési szándékát és a házak értékét. A házak nagy része vályog, ami csak téglalapra épült. A tiszabői ingatlanok gyakorlatilag eladhatatlanok, legalábbis azok értékéből más, fejlettebb településen található lakást, házat nem tudnak vásárolni a falubeliek. Ezért inkább lebontják a házakat, és az egyes építőanyagokat (tégla, cserép, gerenda, stb.) értékesítik.

Természetesen a „belső”, falubeliek közötti ingatlankereskedelem nem szűnt meg, sőt, igen gyakori a cédulákra írt szerződések által „hitelesített” adás-vétel. Ennek során sem tulajdoni lap, sem pedig a mérőórák nem kerülnek átírásra, ez pedig ellehetetleníti a további hivatalos vásárlások lehetőségét, hiszen ez esetekben a valódi tulajdonos kiléte, egyáltalán nem egyértelmű, és ennek felderítése végeláthatatlan jogi folyamatok által sem feltétlenül oldható meg. Hasonló tulajdonviszonyok tapasztalhatók az üres telkeken is. A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat információi szerint a településen élő családok körülbelül egyharmada érintett valamilyen közüzemi díjtartozással.

Tiszabőn nincs teljes komfortfokozattal rendelkező ház, míg a lakások 5%-a komfort nélküli, az ingatlanok 95%-a félkomfortos. A vízszűkítés és kikötés 20-30 háznál jellemző a településen. A tartozások nagysága kb 3-400e Ft ezekben az esetekben.

Szennyvíz nincs a településen nagyon rossz az ivóvíz minőség, mivel kikerül a szennyvíz. Emiatt valószínűleg sok az egészségügyi probléma.

Az önkormányzat tapasztalatai szerint a településen található lakások legalább 5%-a életveszélyes, és az ingatlanok további körülbelül 10%-a ugyan nem életveszélyes, de az ott élők egészségére káros hatással van. Ilyen lakásokban az alapvető tisztálkodási és az alvási szükségletek kielégítése is jelentős nehézségekbe ütközik, ahol nem ritka az éhezés. A gyerekek körében magas arányban előforduló asztma kialakulása nagyrészt a penészes, dohányfüstös és szellőztetést nélkülöző házakra vezethető vissza.

A faluban 6 szociális bérlakás található, amelyekbe a bérlő házának állapota alapján, illetve a gyermekek száma lakáskörülmények (pl. zsúfoltság) alapján jelölik ki a bérlőket.

A köztisztaság hiányos állapotával összefüggésben megjelenő nagy mennyiségű szemét miatt sok kóborkutya és patkány jelent meg és a közbiztonság is rossznak mondható.

Az iskolába járó gyermekek egyharmadánál (100 gyermek) nem állnak rendelkezésre az egészséges fejlődéshez szükséges otthoni feltételek, mely többnyire a lakhatási körülményekben mutatkozik meg. Ezen családok lakásai gyakran túlszűfoltak, hiányos felszereltségűek, ahol az alapvető tisztálkodási és az alvási szükségletek kielégítése is jelentős nehézségekbe ütközik.

Tiszabő lakhatási helyzetének javításához nélkülözhetetlen az ingatlanok átláthatatlan tulajdonviszonyainak rendezése. Emellett a háztartások anyagi helyzetének folyamatos rendezésére is törekedni kell, hiszen a legszegényebb családokban egy személyre lebontva átlagosan havi 8-12 ezer Ft-ból élnek. Az emiatt kialakuló létbizonytalanság hatására a mindennapi túlélésre rendezkednek be az emberek, ez pedig a szocializáció során tovább öröklődik a gyerekekre, akik tovább viszik a szülők szegénységét, szociális helyzetét és normarendszerét. A kertek drótkerítéssel való bekerítése egyrészt az ingatlanok védeleméhez nyújtana segítséget, másrészt a kertprogramban való részvételt is meg tudná alapozni. A kerítések megléte a gyermekek biztonságát is növelné, illetve a kóborkutyák ellen is védelmet nyújtana. Továbbá kiemelt szükség lenne az előre fizetős mérőórák felszerelésének folytatására, emellett az előre fizetős vízórák felszerelési lehetőségének megoldására, illetve a házak energetikai fejlesztésére, elsősorban napelemekkel való ellátására.

Család-lakáshelyzet mátrix: elsősorban a segítségre szoruló családokra koncentrálni¹

Családtípusok Lakástípusok	Teljes nyomorban élő családok	Minimális önfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Adott lakástípusban a család helyzete szerint beazonosított családok száma összesen	Az adott lakástípusba tartozó családok száma összesen
azonnali életveszélyt jelentő lakás	kb. 5-10	0	0	kb. 5-10	
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni	kb. 10-15	kb. 25-30	0	kb. 40	

¹ Minden számadat a helyi szakemberek által becsült érték a táblázatban. A lakások és nem a családok számát jelöli.

nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)	0	kb. 250	kb. 110	kb. 330	
olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni	0	0	kb. 3-4	kb. 3-4	
Adott családtípusban a lakhatási helyzet szerint beazonosított családok száma összesen	kb. 20	kb. 280	kb. 116	416 ²	
Az adott családtípusba tartozó családok száma összesen					

² Ez a lakások jelenlegi (2022.07.) számát jelöli az önkormányzati statisztika alapján.

4.2 Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek leírása

A fejezet a feltárt problémák mentén megfogalmazza a lakhatási szegénységet enyhítő beavatkozások körét és a szükségletek alapján mutatkozó nagyságrendjét függetlenül attól, hogy jelenleg melyik beavatkozáshoz milyen szintű forrás áll rendelkezésre. A beavatkozások tehát diagnózis alapúak és nem csak az RRF által lehetővé tett intézkedésekre koncentrálnak, hanem mindazokra, amelyek a helyi szükségletfeltárás alapján elengedhetetlennek mutatkoznak a lakhatási problémák csökkentése érdekében. A beavatkozások kialakításánál érvényesíteni kell a beavatkozások egymásra épülésének szemléletét, tehát meg kell fogalmazni azokat a szoft programokat is, melyek a megalapozzák a lakhatás fizikai körülményeit javító beruházásokat.

Tiszabő lakhatási helyzetének javításához nélkülözhetetlen az ingatlanok átláthatatlan tulajdonviszonyainak rendezése. Emellett a háztartások anyagi helyzetének folyamatos rendezésére is törekedni kell, hiszen a legszegényebb családokban egy személyre lebontva átlagosan havi 8-12 ezer Ft-ból élnek. Az emiatt kialakuló létbizonytalanság hatására a mindennapi túlélésre rendezkednek be az emberek, ez pedig a szocializáció során tovább öröklődik a gyerekekre, akik tovább viszik a szülők szegénységét, szociális helyzetét és normarendszerét. A kertek drótkerítéssel való bekerítése egyrészt az ingatlanok védeleméhez nyújtana segítséget, másrészt a kertprogramban való részvételt is meg tudná alapozni. Továbbá kiemelt szükség lenne az előre fizetős mérőórák felszerelésének folytatására, emellett az előre fizetős vízórák felszerelési lehetőségének megoldására, illetve a házak energetikai fejlesztésére, elsősorban napelemekkel való ellátására.

A helyi szakoktatásra nagy szükség van, hogy a fejlesztésekhez igazodva legyenek megfelelő szakemberek elsősorban a helyi lakosok köréből pl. konyha, bölcsőde.

A közösség bevonása a fejlesztési folyamatokba nélkülözhetetlen. A helyi kulcsemberek részéről tud hatásos lenni a mintaadás, az értékek közvetítése. A helyben, saját maguk teremtette értékek megbecsülése ekkor lesz elérhető („Én építettem”).

A munkaerőpiac fejlesztése a településen akkor lehetséges, ha megvalósul a közműszolgáltatás fejlesztés. Ellenkező esetben, ahogy jelenleg is, nem lesz befektető vállalkozó a településen, nem lesz helyben munkalehetőség. Ezen túl az önkormányzati fejlesztések is akkor tudnak létrejönni, ha lesz saját bevétele az önkormányzatnak, lesz helyi iparűzési adó bevétel.

A komfortfokozat növelő beruházások, bármilyen lakhatási beavatkozási segítség nélkülözhetetlen, mivel a bérlakás program önmagában nem oldja meg a lakhatási problémákat. Ilyen beavatkozások lehetnek a nyílászáró csere, tetőcsere, kerítés, házak külső állapotának javítása a saját tulajdonú házaknál. Ezek megvalósítása a helyi „szakember – teamek” általvalósulhatnának meg hatékonyan, akik bevonják a tulajdonost is ezekben a munkálatokba.

4.3 Bérlakásfejlesztés beavatkozási terve

Ez a fejezet már „csak” a bérlakásprogramra fókuszál és annak nagyságrendjének, céljainak és célcsoportjainak, illetve javasolt megoldási modelljének konkretizálását szolgálja. A fejlesztések nagyságrendjét a feltárt szükségletekből kiindulva kell meghatározni. A szükséglet alapján meghatározott fejlesztések nagyságrendjét a Kézikönyvben meghatározott szempontok szerint lehet korrigálni.

- Intézményi (oktatási intézmények, önkormányzat) és program (Jelenlét program, uniós felzárkóztató projektek) együttműködések fejlesztése a településen élő családok élethelyzetének javítása és felzárkóztatása érdekében.
- A szociális bérlakás program településszintű megismertetése, elfogadtatása.
- Az önkormányzat és a Jelenlét program lakhatási programjának összeegyeztetése.
- A lakhatási programban nagyon fontos a fokozatosság: kerítés építés és kertprogram, állagmegóvás, majd nagyobb javítás, tetőcsere. Az alacsonyabb komfort fokozatú házak olyan jellegű felújítása, hogy magasabb komfortfokozatúvá tudjon lépcsőzetesen válni.
- Az igények és a lehetőségek alapján további szociális bérlakások építése a településen.
- A hátrányos helyzetű családok adósság és jogi problémáinak kezelése, ingatlanok tulajdonviszonyainak rendezésének segítése.
- A településen élő családok akut szociális problémáinak feltárása és lehetőség szerint kezelése.
- A munkaerőpiaci kompetenciák fejlesztése, az alacsony jövedelmű, főként közfoglalkoztatásban dolgozó munkavállalók legális és nyílt munkaerőpiacra történő kivezetése.
- Szakképzés szervezése a fejlesztési irányokhoz igazodóan helyben vagy közelben.
- A leromlott állagú ingatlanok folyamatos felmérése, a javításokhoz szükséges feltételek megteremtése (anyag, eszköz és szakember).
- Az egyéni tulajdonban lévő leromlott ingatlanokon állagjavítási munkálatok elvégzése, a tulajdonosok tevőleges bevonásával.
- Segítői mentorálással folyamatos karbantartási munkálatok elvégzése a tulajdonosok által, az érintett ingatlanok esetében.
- A lakhatási szociális munka elvégzésére szociális munkás szakember biztosítása.
- A lakhatási beavatkozással érintett családok mentorálása, szociális munkával történő támogatása.
- A szociális bérlakás program bérlői szabályrendszerének kidolgozása.

- A bérlakás programba bevont családok mentorálása, a helyi Jelenlét program szolgáltatásaiba és programjaiba történő bevonása.
- A családok számára közösségformáló programok szervezése a Jelenlét Program aktív részvételével.

Bérlakás beavatkozások tervezését segítő mátrix: igények és lehetőségek szerint kialakítható megoldás típusok

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)	6-8 ³			6-8
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik, akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)	5-10 ⁴			5-10
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be	5-10 ⁵			5-10
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást				
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást				
Összesen	kb. 18			18 ⁶

³ Mivel kevés az eladó ingatlan, ez a szám nagyobb is lehet.

⁴ Azonnali életveszélyt jelentő lakásban jelenleg kb. 5-10 család él.

⁵ Jellemzően több család él egy lakásban, így valószínűsíthető, hogy túlzsúfolt lakásból fognak szétköltözni családok.

⁶ statisztika alapján meghatározott kvóta

4.4 Opcionális kiegészítő fejezet

Amennyiben a beavatkozási terv megvalósításában fontos további szervezeti együttműködés, vagy olyan, kifejezetten a településre jellemző kockázatok társulnak hozzá, amelyeket a fenti tematikus fejezetekben nem lehetett körbejárni azt ebben a kiegészítő fejezetben lehet megtenni.